

Linecká stezka – Březovík – náves

▲ Výklenková kaplička se zvoníčkem stojící uprostřed návsi vedle bývalé školy.

Linecká stezka a vrcholně středověká kolonizace

Linecká stezka a její historie

Stejně jako v našem současném světě bylo cestování nedilnou součástí života v minulosti a stejně jako dnes sloužily cesty k přepravě zboží. Střední Evropa byla od pradána důležitá pro kontakt mezi severními oblastmi Pobaltí a Středomořím na jihu. Na německo-rakousko-českém pomezí proto nacházíme již z období pravěku stopy existence stezek, které překonávaly Šumavské lesy. Na počátku vrcholného středověku se postupně ustáluje sít' cest, po kterých mezi Čechami a Podunajím proudilo zboží, kupci a zprávy, ale užívala je i vojska při svých taženích. České stezky tak byly propojeny s důležitou evropskou komunikací, která vedla Podunajím z německého Rýna až do Karpatké kotliny, jejíž počátky můžeme hledat již v antických dobách.

Významnou roli hrála tzv. Zlatá stezka vedoucí z Pasova, která se prostříala hlavně obchodem se solí. Ta se dělila do několika větví směřujících na Prachatice, Vimperk a později Kárpatské Hory. O něco východněji se táhly stezky směřující do Horního Rakouska. Jednou z nich byla i cesta nazývaná podle svého cíle Linecká.

Nejstarší písemná zmínka o obchodu mezi Podunajím a Čechami pochází z let 902 až 906, kdy markrabě Východní marky Aribra I. vydal tzv. Raffelstettenský celní rád. Ten upravuje podmínky obchodu v Podunaji. Rád zmíňuje obchodní styky mezi Bavorov a Slovany. Obchodním artiklem byly zřejmě koně, sůl, ale i otroci. Město Lince je zde uváděno ve spojitosti s místním tržištěm a clem, které se zde platilo. V tomto prameni však není zmíněna žádná z obchodních stezek. O spolehlivější důkazy se můžeme opřít až v období od 12. století dále. V roce 1106 je v Kosmově Kronice české zmínován útek císaře Jindřicha IV. ke knížeti Bořivojovi II., „jižním krajem po cestě, kudy se chodí do Netolic“. Vzhledem k tomu, že císař prchal od Rýna, je možné, že se jednalo o některou z tras západnější od Linecké stezky. Jistě však je, že v raném středověku bylo netolické hradisko jedním z center jižních Čech. Sídlo zde místní kasteláni, správci oblasti dosazovaným pražským knížetem.

Velmi starými sídly jsou také Boletice s kostelem sv. Mikuláše ze sklonku 12. století a Zátoň, která byla územem (statkem) benediktinského kláštera v Ostrově u Davle. Dálková obchodní trasa vedla tedy nejspíše přes tento město. Vlastní pásmo Šumavy pak stezka překračovala u Vyššího Brodu. Jak název napovídá, byly v tomto místě přírodné podmínky pro překročení Vltavy a Výšebrodský průsmyk byl vhodný pro průchod pohraničním hvozdem. Roku 1259 zde jihocíšťští Vítovci zakládají cisterciácký klášter, který seahrál důležitou ulohu při osidlování této části Šumavy. Na rakouské straně pokračovala stezka na Bad Leonfelden, Zwettl an der Rodl a do Lince, města stojícího na základech římského vojenského tábora z 1. století našeho letopočtu.

Půdorys vsi vzniklé v 13. století se udržel v podstatě dodnes. Na výrezu ze stabilního katastru je patrná původní čtvercová náves s dvěma rybníky a kovárnou. Později přibyla i škola.

Zivot na cestě

Jak vlastně středověké cesty vypadaly a kdo se po nich pohyboval? V horských oblastech Šumavy si je můžeme představit spíše jako širší pěšiny. Kvůli špatné sjízdnosti terénu zde náklad povětšinou nosili takzvaní řemeslníci (nejčastěji koně, muly, mezcí, oslové), ale i lidi vybavení krosnami. Obchodní komoditou ve středověku byla sůl, jížní voce, látky a koření. Z Čech se využívalo obilí, med, kůže a další. Na lépe sjízdných úsecích v podhůří se zboží překládalo na vozy, které uvezly

více nákladu. Těžké vozy však také měly problémy na nekvalitních cestách. Po deštích se cesty rozbalily a pouze místy byly zpevnovány hatami (napříč cestou vyskládaná kulatina nebo prkna) či štětováním (vysypávání oblázků a kameny). Problemy působila i eroze, která vymírala rýhy po kolech vozů, až vznikly místy několik metrů zahlubené kaňony, tzv. úvody. Nejčastěji vznikaly v místech stoupání a klesání, kde se při brzdění kola smýkala a voda tekoucí se svahu měla patřičnou sílu. S nekvalitní cestou si poradili středověcí kupci jednoduše – nejzjednodušší úsek objeli a cestu tak o páru metrů i několikrát přesunuli. Důkazy o tom se dodnes zachovaly v podobě svazků úvozových cest.

Doprava v minulosti svou rychlosť samozřejmě zaostávala za dnešními standardy, ale některé zaznamenané výkony jistě překvapí. Například římská jízdní postové dosahovaly průměrné rychlosti 60 až 80 km za den, ovšem ti se pohybovali po vynikajících římských silnicích a často měnili svůj konec v pravidelných staniciích. Rychlosť běžných cestovatelů byla nižší. U pěších se pohybovala kolem 25 až 40 km za den, povoz tažený koňmi kolem 20 km a volské s přepravou pouze 15 km za den. Po proudech řek bylo možné urazit za den až 180 km. Vltava v horní Šumavské části nebyla sijádná pro nákladní plavidla, a tak tento druh dopravy byl používán pouze na Dunaji.

Březovík

Vesnice Březovík vznikla při vrcholně středověké kolonizaci, která probíhala především ve 13. století. Svého času byla zde i mimo jiné pravidelným půdorysem, typickým pro plánovité zakládání nových vesnic. Při kolonizaci míst, kde měla budoucí ves stát, bylo předem každému statku vyhrazen prostor a celá ves se většinou soustředila kolem návsi, vodoteče a cest. Výměřila se také plázeň, plocha zemědělské půdy, kterou daný statek obhospodařoval. Významnou novinkou, objevující se spolu s kolonizací, bylo emphyteutické nebo dědičné právo. Poddání si na jeho základě mohli novou půdu zakoupit a držet ji dědičně ve svém vlastnictví. Vrchnosti pak odváděli pouze pravidelné poplatky ve forme naturální, peněz nebo práce. To byl velký rozdíl oproti dosavadním začítým pořádkům, kdy půda patřila šlechtě. Tuto novinku do českých zemí přinášelo německé obyvatelstvo usazující se v nově zakládaných sídlech především v pohraničních horách. Počátky národnostních neshod, které vyrcholily během druhé světové války a po ní, proto můžeme hledat už ve 13. století.

Nově zakládaná vesnice měla také právo na částečnou samosprávu reprezentovanou úřadem rychtáře. Tím se obvykle stával lokátor, osoba, která zvolila vhodné místo, domluvívala právní podmínky s novou vrchností a organizovala příchod nových obyvatel. Kolonizace velkých území byla centrálně řízena panovníkem, šlechtou nebo klášterem. To je zřejmě případ i vši Březovíku. Její začátku mohl organizovat někdy v poslední třetině 13. století klášter ve Zlaté Koruně, čemuž by nasvědčoval původní název německého názvu: Abtsbrunn, tedy Opata studánka. Později připadala osada ke krumlovskému panství, na původní význam jména se postupně zapomnělo a bylo zkomoleno na méně vzněšené Oxbrunn, tedy Volská studánka.

▲ Stavení č. p. 9 má roubenou světnici v kožichu a menší zděnou světnici. Štíty je bedněny, mladší vaznický krov pochází asi z počátku 20. století.

Trasy středověkého obchodu nebýaly příliš stálé. Obchodníci se často chtěli vynout clům či povinným skladům zboží. Ve 14. století vznikla západně římskoburská větev (Haslach, Svatý Tomáš, Frymburk, Zátoň). Důležitým bodem této trasy byl hrad Vítovský kámen. Výhodně také bylo dozvádat zboží do významných měst, kde rostla s�ance na jeho průjezdu. Do směrování stezek tak zasáhla i zřízení centra jihočeského regionu v polovině 13. století. Po vzestupu významu Českého Krumlova jsou stezky přesměrovány z nedalekých Boletic. Také soustava správných hradis, tzv. hradská soustava, začala být postupně nahrazována nově zakládanými královskými městy, kde vznikala řemesla a s nimi spjatý obchod. Roku 1265 zakládá král Přemysl Otakar II. na soutoku Vltavy s Malší město České Budějovice, které se stalo novou oporu královské moci na jihu proti stále sebevědomějším Vítovcům. Význam Netolic upadá, krátce na to zaniká i vlastní hradisko a zůstává jen samotré městečko. V reakci na to začátku byl zvláště od 14. století více využívána stezka vedoucí do Lince přes Kaplici, Dolní Dvořiště a Freistadt. Potvrzuje to císařské privilegium již z roku 1304. Když byly v polovině 18. století během tereziaňských reform vytýčeny hlavní zemské silnice, vybrali císařští geodeti tuto východnější trasu dnes označovanou jako silnice E55. Některé části Linecké stezky zůstaly jako svazky úvozů zapomenuté v lesoch, z jiných jsou polní cesty, a nebo byly pokryty asfalem a slouží dodnes.

Březovík patří k nejlépe dochovaným osadám této oblasti, zejména v současnosti s mnoha vesničkami, které po výsídlení německého obyvatelstva zchátraly nebo prošly zásadními stavebními proměnami. Svažitá náves Březovíku má pravidelný čtvercový tvar a je lemována starými, většinou dobrě udržovanými usedlostmi a chalupami. Vystavěny byly v 19. nebo ještě počátkem 20. století. Historicky a pohledově hodnotná jsou popisná čísla 8, 10, 13, 14, 16, 17, 18 až 27. Popisné číslo 9 je příkladem ojedinělé dochované roubeného stavení, který v oblasti Šumavy předchází větším zděným stavením. Dřevěné roubené větší světnice je zasazenou do tzv. kožichu, hliněnou omazávkou stěn.

Uprostřed návsi vedle bývalé školy stojí architektonicky pozoruhodná kaplička s masivní zvonici se zazvoněním nárožními; pochází snad z první poloviny 19. století.

▲ Zakládání nové vesnice na kolonizovaném území zachycené v rukopisu SachsenSpiegel ze 14. století.

Turistická trasa

Turistická trasa

Trasa současné turistické Linecké stezky měří 140 kilometrů. Kopíruje předpokládaný průběh historické Linecké stezky zhruba od 10. do poloviny 13. století. Z Lince směřuje na Hellmonsödt, dále na sever podél toku Haselbachu a Rodlu na Bad Leonfelden. Státní hranici překonává východně od Výšebrodského průsmyku u Radanova. Důležitým bodem je Výšší Brod, kde trasa překračuje tok Vltavy. Stezka dále prostupuje krajinu zaniklých šumavských vesnic směrem na Boletice s románským kostelem sv. Mikuláše. Masiv Blanského lesa (nejvyšší vrchol Kleť 1084 m n. m.) obchází trasa ze západu a pak dále Lhenickou brázdou, na jejímž severním výběžku stojí netolické hradiště, konec naší cesty.

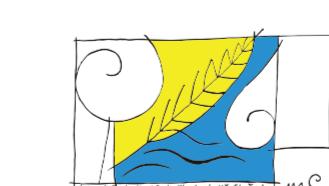
Orienteční mapa Linecké stezky

Další informace o naučné stezce naleznete na internetové stránce www.lineckastezka.cz.

Naučná stezka „Linecká stezka“ byla realizována v roce 2014 z Evropského fondu pro regionální rozvoj (ERDF). Scénář: Archeologický ústav Filozofické fakulty Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích. Grafické zpracování: Jiří Kutheil

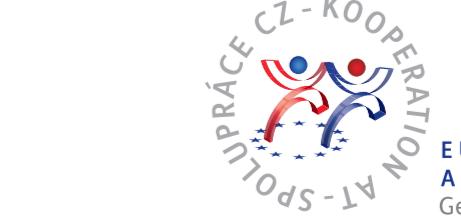
Partneři projektu

Projekt „Linecká stezka“ je spolufinancován z OP EÚS Rakousko - Česká republika 2007-2013, reg. č. projektu: M00284

EVROPSKÁ UNIE
Evropský fond pro
regionální rozvoj

EUROPEAN TERRITORIAL CO-OPERATION
AUSTRIA-CZECH REPUBLIC 2007-2013
Gemeinsam mehr erreichen. Společně dosahujeme více.